

▲ *Stachys byzantina* 'Big Ears', volnati čišljak, prištevamo med cenjene pokrovne trajnice za suha sončna rastišča. Srebrno sivi dlakavi listi tudi čez zimo ne izginejo.

▲ Navaden timijan, *Thymus vulgaris*, kot okrasna rastlina. Na fotografiji raste na sončnem rastišču med kamni in je pravilno kroglasto strižen.

Spoznavajmo zanimive trajnice

Kadulja, žajbelj, salvija (*Salvia*)

Kadulje so raznovrstne dolgo živeče trajnice, ki so najlepše na sončnih legah. Zanje so značilni cevasti, dvoustni in zelo barviti cvetovi.

Kot vrtna trajnica je najbolj razširjena podlesna kadulja, *Salvia nemorosa*. Najlepša je na sončnih legah, v rodovitni in odcedni zemlji. Prenese tudi zelo vroče lege, na primer ob steni. Za daljše in lepše cvetenje je priporočljivo, da so tla vedno nekoliko vlažna in dovolj bogata s hranili. Je gručasta rastlina, ki ima podolgovato jajčaste hrapave zelene liste. Listi imajo prijeten vonj, ki skupaj s cvetovi privabljajo metulje in druge koristne žuželke. Nad njimi se poleti v gostih razvejanih ali preprostih pokončnih grozdastih socvetjih odpirajo cvetovi, ki so pri različnih sortah lahko vijoličasti, modri, rožnati ali beli. Tudi ko cvetovi odpadejo, socvetja ne izgubijo intenzivne barve. Cveti od junija do septembra. Različne sorte zrastejo od 40 do 70 cm v višino in od 30 do 40 cm v širino. Kot vrtna trajnice so zanimive tudi druge sorodne vrste.

Salvia officinalis, žajbelj, poznamo predvsem kot rastlino, ki jo uporabljamo v kulinarične namene in v zdravilstvu, ved-

no pogosteje pa jo uporabljamo kot okrasno rastlino. Poznamo sorte 'Icterina', ki ima rumeno pisane liste, 'Purpurascens' z rdečkastimi listi in 'Tricolor' s trobarvnimi listi (ta sorta ni prezimno trdna). Žajbelj najlepše uspeva na suhih, sončnih rastiščih. Zraste do 50 cm in je vednozelen. Kadulje sadimo na cvetlično gredo v

▲ *S. grandiflora* 'Superba', velikocvetni čišljak, ima vijoličaste cvetove na začetku poletja. Sadimo ga na vrtno gredo.

nimi listi (ta sorta ni prezimno trdna). Žajbelj najlepše uspeva na suhih, sončnih rastiščih. Zraste do 50 cm in je vednozelen. Kadulje sadimo na cvetlično gredo v

▲ Na fotografiji rastejo različne sorte oziroma vrste timijana na ozkem pasu med trato in leseno teraso.

▲ Podlesna kadulja v družbi napresteca, *Digitalis grandiflora* 'Carillon', raste na robu vrtna grede.

▲ *Salvia nemorosa* 'Mainacht' zacveti že maja v nasprotju s preostalimi sortami, ki večinoma cvetijo junija. Njeni cvetovi so temno modro vijoličasti. Na fotografiji raste v družbi bodalice, *Stipa tenuissima*.

družbo rmana, hermelik, aster, svetlina, rudbekij, ameriškega slamnika, pelina in okrasnih trav.

Čišljak (*Stachys*)

Čišljak je nezahtevna trajnica, ki jo gojimo zaradi lepih cvetov in zanimivih listov. Najlepše uspeva na soncu v revnih in odcednih tleh. To velja predvsem za vrste s sivimi listi. Uspeva lahko tudi v polsenci v vlažnih tleh, vendar to velja le za zelenolistne vrste. Je gručasta trajnica, ki se po navadi razširja s koreniko. Stebla so v prerezu večinoma kvadratna. Na koncu stebel so v večjih skupkih oziroma grozdih nanizani cvetovi, ki so običajno rožnati ali vijoličasti. V vrtovih raste več različnih vrst s sortami.

S. byzantina sin. *S. lanata*, volnenec, volnati čišljak, je po vrtovih najbolj razširjena vrsta. Prepoznamo ga po srebrno sivih dlakavih jajčastih listih, ki so vednozeleni. Je pokrovna trajnica, ki lepo uspeva v zelo revni, peščeni zemlji in na vročem soncu. Volnenec je lep tudi na cvetlični gredi, vendar se tam hitro razrašča, tako da ga je treba ves čas redčiti. To lahko naredimo kadarkoli med letom. Cveti poleti. Svetlo vijoličasti cvetovi so nanizani na koncu cvetnih stebel, ki se dvignejo nad liste. Zraste do 20 cm v višino in do 40 cm v širino. Zaradi srebrnih listov ga uporabljamo za obrobe gred. Spada med bolj cenjene pokrovne trajnice za sončna rastišča. Sadimo ga tako v vrtove kakor tudi v parke. Glede oskrbe

je nezahteven, vendar je priporočljivo, da ga sproti redčimo in odstranjujemo posušene liste.

Druga, pri nas manj poznana vrsta, je *S. macrantha* sin. *S. grandiflora*, velikocvetni čišljak. Je gručasta trajnica s srčastimi zelenimi listi. Ti so zgrbančeni s topo ali valovito nazobčanimi robovi. Cveti na začetku poletja, včasih že konec maja. Cvetovi so čeladaste oblike in vijoličaste barve. Zraste do 50 cm v višino in do 40 cm v širino. Sadimo ga na cvetlično gredo na soncu ali v polsenci v nekoliko vlažna tla.

Materina dušica, timijan (*Thymus*)

Materina dušica je aromatična trajnica, ki jo poznamo predvsem kot dišavnico, vse bolj pogosto pa jo uporabljamo v okrasne namene, saj se odlikuje po raznovrstnih in prijetno dišečih listih, lepih cvetovih in večnamenski uporabnosti.

Materina dušica najlepše uspeva na sončnih rastiščih, v revnih, suhih ali vlažnih in odcednih tleh. Zimska mokrota ji škoduje. Je vednozeleni trajnica z drobnimi listi. Večina vrst je polegla rasti. Je trpežna in prenese tudi sušne razmere. Sadimo jo lahko tudi v pesek in med kamne, kjer je le malo zemlje in hrane. Višjerastoče vrste imajo na dnu olesenela stebela. Za lepšo in bolj strnjeno rast je priporočljivo, da jih spomladi skoraj do tal porežemo. Za v vrtove je primernih več vrst s sortami. *T. x citriodorus* je križanec med vrstama *T. pulegioides* in *T. vulgaris*. Odlikuje se

po drobnih jajčastih listih, ki dišijo po limoni. Poleti se v klobčastih skupinah na vrhu poganjkov razvijejo majhni dvoustni vijoličasti dišeči cvetovi. Sorta Aureus se odlikuje po rumenih listih in zraste do deset centimetrov v višino. Sorta 'Silver Queen' je nekoliko bolj pokončne rasti, saj zraste tudi do 20 centimetrov. Odlikuje se po drobnih sivo zelenih listih z belo obrobo. *T. praecox*, rana materina dušica, je pritlehno rastoča vrsta, saj se dvigne le do pet centimetrov v višino. Listi so majhni podolgovati, temno zeleni in prijetno dišeči. Nanizani so vzdolž poleglih stebel. Cvetovi so majhni in dvoustni. Glede na sorto so različnih barv – beli, rožnati, škrlatni, blede vijoličasti. *T. pseudolanuginosus* raste v gostih blazinah. Drobnimi listi so modro zeleni in dlakavi, kar jim daje srebrnkast videz. Poleti cvetijo dvoustni rožnato vijoličasti cvetovi, ki se razvijajo v listnih zalistjih. Posamezen poganjek lahko zraste tudi do 30 cm v širino.

Materino dušico sadimo v skalnjake, primerna je za okras suhozidov, cvetličnih korit in posod. Sadimo jih v družbo žajblja, mačje mete, lepih očk, gavre, hermelik in okrasnih trav. V koritih in posodah so posebno lepe pritlehne vrste, ki lepo zakrijejo robove in se prevesijo čez rob. Te imajo posebno vrednost tudi kot pokrovne rastline za suha in sončna rastišča, saj so ene izmed redkih rastlin, ki bodo lepo uspevale tudi med ploščami in tlakovci na vrtnih poteh.

Besedilo in fotografije: **Bernarda Strgar**